

Доц. др Весна Минић²¹

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ДЕЧИЈА ИГРА КАО РУКОВОДЕЋА АКТИВНОСТ У ДЕЧИЈЕМ ВРТИЋУ

Апстракт: Игра је нераздвојни део дечијег живота, његова свакодневна потреба и радост. То је опште својство деце без обзира на расу, цивилизацију или културу. Игра представља природну потребу детета која доприноси свестраном и хармоничном развоју и васпитању личности. Њоме се постиже ангажовање физичких и психичких снага дечије личности. Најорганизованија институција у којој се дечија игра реализује и има велики педагошки значај је дечији вртић. То је средина која детету пружа могућност да делује практично и стваралачки, што је предуслов за дечију игру.

Дечија игра пружа широку лепезу могућности за богаћење емоционалног живота детета, обогаћивање речника и говора, упознавање међуљудских односа, изграђивање погледа на свет и сл. Она осигурава здраво детињство и подразумева јединство физичког, интелектуалног, емоционалног и социјалног развоја. Дечија игра развија и обогаћује целокупну личност, поспешује развој маште, развија низ позитивних карактерних особина, јача морал и вољу. Као таква, она представља ненадокнадиво средство за развој детета што увећава њену педагошку вредност и значај.

Кључне речи: Дечија игра, дете, дечији вртић, васпитање.

Уводна разматрања

Дечија игра као централна и водећа активност прожима све друге активности деце у дечијем вртићу и правилно утиче на њихов развој, ублажавајући све оне негативне утицаје којима је оно данас изложено. Игра као најприроднији, основни, најизразитији и најзначајнији вид активности деце у дечијем вртићу има огромно значење у њиховом васпитању. Ангажовање целокупне личности детета је њена највећа вредност. Путем ње се обезбеђује правилан физички и психички развој деце раног узраста, што је

²¹minic.vesna@gmail.com

предуслов успешног живота у датом друштву. Игра, такође омогућава и олакшава постепени прелазак из предшколског у школски развојни период, слободно и креативно изражавање и развој дечијих потенцијала.

Дечија игра је стара колико и људско друштво. Детињство, дечаштво и младост одувек су били испуњени игром. Прве мисли о дечијој игри срећу се још код најстаријих филозофа и педагога. Међутим, данас се о игри не говори само као врсти забављања, већ као услову здравог психо-физичког развоја деце. Рођењем, дете улази у свет одраслих у коме су већ дати обрасци понашања. Оно нема избор модела понашања, изузев у оквиру игре, када врши избор својих садржаја, улога и њихових варијација. Играјући се, дете стваралачки гради један нови свет у којем нема ограничења одраслих.

Игра је основни облик активности кроз који деца изражавају своје интересе и задовољство, упознају околину и природу, стичу и проширују знања и животна искуства. У игри дете одраста, развија своја чула и осећања, васпитава се, стиче самосталност и социјалну зрелост. Она обogaћује детињство и неодвојиви је његов пратилац.

Појмовно одређење дечије игре

Игра као појам има веома различита значења. Феномен игре се не може у потпуности одредити једном дефиницијом јер постоје бројне теорије које сагледавају њен културолошки, социолошки, психолошки и педагошки аспект. Дечија игра је веома комплексна активност која се још увек изучава при чему се откривају бројни проблеми и нејасноће везани за њено одређење.

Са психолошког становишта под игром се подразумева кретање, способност и слобода, па и забава. Сва досадашња проучавања покушавала су да пронађу одговор на питања о суштини и карактеру различитих активности којима се означава дечија игра. Код старијих Грка, игра је означавала „посебне радње које одговарају деци. Римљани су реч *игра* користили за радост и весеље. Старо-немачким стилем игра је означавала лако, намерно кретање, слично кретању клатна, које изазива при том велику пријатност. На тај начин у оквир овог појма ушло је све, почев од дечје игре до позоришта игре, од прескакања конопца до високе уметности“ (Милијевић 1983, 25).

Хојзинг Ј. (1977, 44) одређује дечију игру као „добровољну радњу или делатност која се одвија унутар неких утврђених временских или просторних граница, према добровољно прихваћеним али обавезним правилима...“ док Топличих (1996, 104) игру схвата као „спонтану и стваралачку активност без практичног или утилитарног циља која је слична уметности“. При томе се посебно истиче да су битни следећи елементи игре: озбиљност, концентрација и интензитет активности. Кајоа Р. (1967, 133) сматра да су мотиви за игру веома сложени и да их није могуће једнозначно одредити.

Игра се често повезује са радом. Сматра се да постоји сличност између активности у игри и активности везаних за афирмацију личности, односно да дете тражи у игри успех као што одрасли теже да тај успех постигну у раду. Игра има свој рад и циљ али за разлику од рада није увек присутан резултат, па се она дефинише као „безазлена и у исто време озбиљна активност“ (Топличкић 1996, 124). Има схватања по којима се рад и игра преплићу у животу предшколског детета и као такви, не представљају две посебне активности. Ова тврдња је усмерена на чињеницу да игра за дете на овом узрасту представља важан рад.

Дечија игра се може разумети као начин постојања детета и као основи облик дечије активности којом оно најприродније и најслободније задовољава своје потребе за кретањем и делатношћу. То, другачије речено, значи да је игра „свесна стваралачка активност у којој се изражава одређени однос предшколског детета према стварима и појавама у стварности“ (Митровић 1980, 57).

Историјски развој дечије игре

Интересовање разних теоретичара за игру почело је давно. Прве мисли о дечијој игри срећемо још код најстаријих филозофа и педагога. Старогрчки филозофи су велики значај придавали дечијој игри као услову правилног психо-физичког развоја деце. Платон се први почео бавити питањем развоја детета раног узраста и дечијом игром, указивајући тако на потребу и значај игре у животу сваког детета. Истицао је да су игре природна потреба деце и кад се она нађу на окупу „готово их увек сама проналазе“ (Платон 1957, 57). Грчки историчар Плутарх је указивао на значај кретања и спортских игара као и Аристотел који је у својој *Политици* писао о неговању одојчади и васпитању деце до пет година, о дечијој игри и при томе истицао значај људи који раде са децом. Марк Фабије Квинтилијан је, такође посебну пажњу посвећивао избору дадиле за коју су везане прве игре и први доживљаји деце. Он је игру препоручивао као „метод уз чију помоћ дете учи са задовољством“ (Каменов 1997, 58). Познати рани социјал-утописта Томазо Кампанела у свом делу *Град сунца* је истицао принцип занимљивости у васпитању и предлагао учење у току шетње. За разлику од Кампанеле, дидактичар Јан Амос Коменски је у свом делу *Материнска школа* указивао на предност васпитања деце у породици. Деци, по њему, треба дозволити и омогућити да посматрају околинду, да је истражују и спознају што више. Он је говорио о значају играчака и велику пажњу посвећивао питању припреме деце за полазак у школу где је препоручивао игру као безболну везу између раног детињства и школског доба. Посебно је ценио игру родитеља са децом. Џон Лок, познат по својим мислима о васпитању, залагао се за једноставност и моралну озбиљност у васпитању младог центлмена, при чему је указивао

на значај игара и играчака. „Има ли иког ко се не би згрозио на неку невину забаву, иначе ни мало пријатну, ако би га на то терали батинама и грдњама а она му се не свиђа“ (Лок 1957, 68). Жан Жак Русо је својим тврдњама пресудно утицао на све наредне генерације педагога и васпитача. Он је дете прогласио за личност коју треба познавати и поштовати. Није посебно раправљао о питањима дечијих игара, међутим својим ставовима о слободи као најбољем учитељу, о природности дечијег развоја, о кретању као извору представа, о индивидуалности детета, о личном искуству као основи за развој мишљења, дао је теоретску подлогу за многе касније теорије о васпитању путем дечије игре. Познати педагог Јохан Хајнрих Песталоци није оставио много радова о дечијој игри али је тражио да се учење и игра међусобно допуњују. Фридрих Фребел се сматра оснивачем дечијих вртића. У његовој предшколској установи програм се махом реализовао у природи, на чистом ваздуху. Из васпитног рада је искључио казну и страх од казне. Деца су се заједно играла. Играчке је сматрао непотребним јер се група деце може играти без играчака. Марија Монтесори била је позната по својим идејама о играчкама и радним средствима. Њен мото био је - код детета пробудити самопоштовање и самоактивност. Она је сматрала да, пре свега, васпитач треба да буде посматрач, главни извор обавештења и дисциплине. Педагошки класик социјалистичке епохе Антон Семјонович Макаренко залагао се за идеју колективног васпитања, васпитања социјалистичког хуманизма и свесне социјалистичке дисциплине. По њему су игра и рад две међусобно повезане активности што документују и његове речи: „добра игра је слична добром раду, у свакој игри се налази, пре свега, радни и мисаони напор“ (Трнавац 1983, 20). У игри деца треба да буду активна, она треба да им доноси радост стваралаштва и естетске доживљаје, да им помаже да схвате одговорност за извршавање улога у игри и да заузимају озбиљан став према њеним правилима. Одрасли (пре свега васпитачи) треба да воде игру тако да она задржи своје основне елементе и карактеристике, али да се истовремено њоме одгајају добре особине и радне способности деце.

Питањем игре бавили су се и бројни аутори у новије време и сваки од њих је покушао да створи неку нову теорију игре. Разматрајући ово питање битно је нагласити да је сваки аутор инсистирао на по једном елементу игре (нпр. игра као терапијско средство, игра као дијагностичко средство итд.) због чега ове теорије имају једнострану карактер. Међу првима који су покушали да објасне дечију игру нашао се Херберт Спенсер који је разрадио посебну теорију из области дечије игре познату под називом *теорија о сувишној енергији*. Супротно њој стоји теорија *обнављања енергије* чији су представници Шалер, Лазарус и Стајнтал. Карл Грос и Стенли Хол дали су *биолошку теорију* дечије игре. Према Гросу игра деце и игра младунчета животиња имају исте корене а циљ је припрема за будући живот. Холова теорија стоји насупрот Гросовој јер по њему игра представља кретање форме

кроз које су прошли преци детета од најстаријег доба до данас. Ж. А. Арким је указивао на појаву да се деца „често играју до исцрпљености и да се поред здраве деце играју и болесна, физички слаба деца“ (Арким 1947, 42).

О значају дечије игре у Србији први је писао Матић Димитрије који је истицао потребу и значај дечијих играчака прилагођених дечијем развоју. Оне морају „ангажовати њихову пажњу, свака игра и играчка треба да изазива радњу детета, па да може душа и тело да ради. Тим су игре корисније и утолико се треба мање плашити да ће се дете тиме заситити“ (Матић 1867, 120).

Васпитно-образовна вредност дечије игре

Када говоримо о вредностима дечије игре и њеном значају за правилан и хармоничан развој дечије личности, онда свакако требамо кренути од њених општих карактеристика које се односе, према наводима Каменова Е. (1996, 7) на то да је она: „добровољна, што значи да лице које игра у њу ступа својом вољом, слободна, што значи ослобођена од притисака који долазе од спољашње средине, издвојена, што значи да је ограничена и временски и просторно, неизвесна, по току и исходу јер може да обрађује, замењује и проналази бројне могућности у стварима и збивањима, непродуктивна, што значи да нема за циљ за стварање добара и богатстава, прописана, подвргнута одредбама које укидају обичне законе и постојећу рутину у поступању са објектима и ситуацијама, уводећи за тренутак нову, једину важећу законитост и фиктивна, у односу на текући живот.“

У васпитно-образовном погледу највећа вредност дечије игре лежи у томе да се привуче и одржи дечија пажња на предвиђеним садржајима као и да се она мотивишу да активно учествују у одређеним активностима. Игра пружа могућност унапређивања и вежбања скоро свих дечијих способности (интелектуалних, социо-емоционалних, перцептивно-моторних, способности комуникације, стваралаштва, креативности и др.).

Вредност дечије игре огледа се и у томе што она ствара одређене ситуације у којима дете може имати контролу, које може у потпуности да разуме и у којима се осећа сигурно. Она такође омогућава експериментисање какво није могуће у обичном животу и у стању је да одржава активност дуже него што је уобичајено. С` обзиром да је дете ослобођено од спољашњег и унутрашњег притиска, оно може да комбинује своје акције слободније и флексибилније тако да се његова активност налази у сталном порасту. То значи да игра ангажује дете много више него реални живот, у њој се дете понаша слободније него обично и на тај начин она постаје конкретна и актуелна делатност у којој се ангажују сви потенцијали детета. Педагошка вредност игре, дакле, повећава се чињеницом да она не трпи пасивност и статичност.

Веома значајна улога дечије игре у савременом животу јесте компезаторска. Она постаје све значајнија са променама које доноси брз темпо живота, савремена производња као и организација живота у породици. Услед овакве ситуације, дечија игра може допринети да се дете осећа као главни актер збивања који има прилику да самостално одлучује путем својих улога којима се изједначава са одраслима. На тај начин, дете осећа праву вредност и разлоге свог присуства у свету који га окружује.

Педагошки значај дечије игре огледа се и у стваралаштву, јер свако дете у себи носи стваралачке потенцијале које треба развијати и неговати. Стваралаштво у игри долази до изражаја у планираним и спонтаним активностима. То је „иманентна потреба савременог човека“ (Стевановић 2000, 244). Путем игре дете боље упознаје своје могућности, склоности, потребе, жеље, интересе. Подстицајна околина за игру је битан услов стваралаштва код деце па зато треба у дечијем вртићу обезбедити све услове за њено спонтано извођење.

Управо због поменутих својстава које има, дечија игра је централна активност у дечијем вртићу, и то не само због тога што дете највећи део свог времена проводи играјући се, већ зато што је усмерена на задовољавање његових актуелних потреба. „Васпитавање путем игара представља најпогоднији начин васпитавања, посебно на млађим узрастима“ (Каменов 1996, 8). Игра као централна активност у дечијем вртићу прожима све друге активности деце и као таква може ублажити неповољне утицаје којима је изложено дете у савременом свету, поспешити његов општи развој, на начин који је прилагођен његовим потребама и могућностима.

Због свега наведеног треба указати на потребу култивисања дечије игре која као руководећа активност у дечијем вртићу доприноси општем напретку и детета и дате установе. То значи да дечију игру треба неговати и усмеравати у правцу очувања њених основних карактеристика, нарочито спонтаности, креативности и позитивних емоција које је одликују. У том погледу је Марјановић А. (1974, 65-75) препоручила да се „суштинска својства игре пренесу у низ других активности, које током времена постају значајна за развој, па и за васпитање“.

Сагледавајући важност и вредност дечије игре, потребно је упознати се и са њеним општим карактеристикама. Оне се односе на следеће: *У детињству је игра неформална и спонтана*, што значи да се дете игра кад жели, чиме жели и колико жели. Деци су најчешће за игру интересантније ствари и предмети које припадају одраслима него саме играчке; *Како дете постаје старије, игра захтева све мање физичке активности*. Познато је да мала деца учествују у играма које захтевају много активности. Та потреба временом постаје мање изражена па се и кретање знатно смањује; *Са старијим узрастом све више времена се проводи у специфичним активностима*. Да би се одржала пажња, дете мора да поседује већи број

играчака јер у супротном оно прелази са једне играчке на другу и са једне активности на другу. То значи да, ако је материјал за игру интересантан, деца учествују у игри иако она захтева додатно улагање напора; *Број играчких активности опада са старошћу*. Позната је чињеница да дете старијег узраста има веће интересовање и способност да се бави једном играчком активношћу дуже него млађа деца; *Са старошћу све мање времена се проводи у игри*. Дете временом има све мање времена за игру и све више обавеза које мора испунити; *Игра се придржава одређеног типа развоја*. Она на почетку представља скуп неконтролисаних покрета и врло је проста. Касније се усложњава и време када је нека игра посебно омиљена код деце је од прилике исто, упркос томе што се јавља опадање или пораст интересовања, које је условљено сазревањем детета. Почев од раног детињства па све до зрелог доба неке игре су омиљене у једно или друго доба детета без обзира на средину, националност или материјални статус.

Мотивација за игру у дечијем вртићу

Мотивација у игри је од посебног значаја зато што пружа прилику детету да испроба сопствене могућности, докаже способност у надметању са самим собом, са изазовом који носи решавање одређених проблема у игри или такмичења са другима. Таква мотивација је у духу игре јер не нарушава њене основне карактеристике за разлику од мотивације која долази од споља, односно, од одраслог, а мотив се везује за нешто што треба добити у облику награде, или избећи у облику казне. Прави пут за постизање мотивације јесте заправо „самонаграђујућа мотивација“ (Каменов 1997, 91).

Да би игра имала мотивациону вредност потребно је развијати самопоуздање код деце, чинити их свесним њихових могућности и подстицати жељу да их даље развијају. Најважније је да деца осете задовољство које је изазвано сталним улагањем напора у ситуацији потпуне преокупације неким задатком који стоји у игри. Зато је од великог значаја да се код деце створи осећање да се баве нечим битним, а затим подстицати осећај радости због одређених постигнућа у игри као и поуздање у сопствене способности. Улога васпитача у дечијем вртићу у погледу обезбеђивања неопходних услова за игру као и њено ненаметљиво усмеравање и подстицање је од непроцењиве вредности.

Основни мотиви за бављење дечијом игром треба да буду „интересовање, радозналност и радост открића као и такмичарски дух повезан са њима“ (Каменов 2009, 33). Деци стално треба указивати поштовање и поверење у снагу њиховог сопственог мишљења и развијати иницијативу давањем прилика да стваралачки и самостално делују у играма. Једино је тако могуће постићи развијање свих снага и способности као и потенцијала које дете носи у себи.

Деца раног узраста су мотивисана да кроз разноврсне „игровне активности овладају својим окружењем, а тиме и инструментима властитог развоја“ (Монтесори 2003, 76). У периоду од треће године до поласка у школу, дете *упија* многобројне и разноврсне утиске из своје околине који га подстичу на активност. То је *блажено доба игре* или доба истинског стварања, по речима Монтесоријеве. Ово је период конструктивног усавршавања јер дете гради и усавршава своје скривене способности. Деца брзо и лако овладају својим окружењем уколико је оно примерено њиховим потребама и могућностима.

Поред мотивације као значајног чиниоца у дечијој игри, такмичарски дух је од великог значаја за њену успешност и крајње продукте. Присуство сведока и коментатора мотивише децу, покреће на додатне активности и постизање што бољих резултата. Добро организовано такмичење у игри не односи се на стварање ривалства међу децом, већ на поспешивање успешне сарадње. Зато, приликом такмичења треба водити рачуна да оно не изазове сукобе међу децом и не постане главни мотив и сврха само себи. Оно треба да подразумева једнако ангажовање сваког детета као и узајамну сарадњу. У погледу развијања такмичарског духа веома је битно отворити перспективу да ће следећи пут улоге у игри бити обрнуте, односно не дозволити да пораз квари позитивну слику о себи код деце и делује дестимулативно на њих.

Нарочито је важно да главни учесници и контролори игре буду сама деца, односно да самостално и спонтано надледају њен ток, интервенишу у случајевима одступања од правила или предлажу измене у њима. Поред тога, деца треба да вреднују успешност активности у игри и договарају се о критеријумима за вредновање. Уношење елемената такмичења у игру и свакодневни живот деце може да делује стимулативно на њихову активност, међутим ако се невешто примени, од њега могу настати знатне штете. Зато је улога васпитача у дечијој игри јако важна. Она је данас измењена у односу на ранији период јер је он „неко ко се игра са децом, ко помаже деци у извођењу игре и при томе ствара веселу и опуштену атмосферу која прија свим учесницима игре“ (Минић 2012, 231). Задатак васпитача односи се на стварање повољних услова за игру, тј. на стварање стимулативне средине којом се богате садржаји игре а који омогућавају деци стицање веома разноврсних и богатих искустава. Васпитач треба да се према игри односи као према „водећој дечјој активности и природном начину на који се деца развијају и уче, што подразумева давање обележја игре већини активности које се организују са децом, као и култивисање игре, водећи рачуна о захтеву да је не треба претворити у формалну вежбу или задатак за извршавање и учење, али ни искључиво рачунати на спонтано понашање деце, чији су токови непредвидиви“ (Каменов 2007, 40).

Чиниоци од којих зависи успешна игра

Ако кренемо од поставке да је дечија игра руководећа активност у дечијем вртићу, онда су од великог значаја и чиниоци који на њу утичу. Ти чиниоци, према наводима Харлока Е. (1990, 368-373) су: здравствено стање, моторни развој, интелигенција, пол, традиција, околина, годишње доба, количина слободног времена, социо-економски статус и уређаји за игру.

Везано за *здравствено стање* треба рећи да се здрава деца играју дуже и више него болесна. На то указују бројни извештаји медицинских сестара, васпитача, учитеља, социјалних радника, у којима се наглашава да су болесна деца мање заинтересована за игру и играчке.

Моторна способност код деце има великог значаја и утицаја на игру. Уколико дете не поседује одређене моторне способности, не може се играти на начин на који то чине деца са развијеним поменутиим способностима, што може имати велики број последица по дете.

У првој години *интелигенција* има велики утицај на дечију игру док у другој години разлика између детета са већим и детета са мањим нивоом интелигенције је уочљивија. Интелигентније дете брже прелази од сензорне на имитативну активност. Разлика међу децом се са узрастом повећава. Тако, на пример деца предшколског узраста са већим количником интелигенције показују веће интересовање за драмску и стваралачку игру. Она истовремено показују мање интересовање за физичку, а више за интелектуалну игру. У првим годинама живота не постоје велике разлике између игре код деце различитог пола. Међутим, те разлике постају видљивије под утицајем различитих средина, игара и играчака за децу оба пола. Тако девојчице више воле да се играју са луткама, перлама и коцкицама, док дечаци више воле игре аутомобилима, авионима, коњима, алатом и сл.

Традиција има великог утицаја на развој дечијих игара. Одређене тековине дате развојем традиције утичу на правилну организацију, структурирање и реализацију дечијих игара. На пример, традиционално је да се девојчице играју луткама и играчкама које имају неке везе са домаћинством, док се дечаци играју војника или користе аутомобиле, возове и сл.

Везано за *околину* треба рећи да се деца највише играју у свом дворишту или у близини куће. Зато околина има великог значаја за игру као и средства којима се она спроводи. *Годишња доба*, такође могу на изврстан начин да утичу на дечију игру. Постоје игре које се спровode у зависности од годишњег доба. На пример, деца се у лето интересују за игре у води, у јесен оживљавају активности које су их закупљале у пролећним месецима, док зими уживају у играма на снегу, нпр. „хрпицама, колутовима, лопти преко црте, возовима, заробљавању, трчању са препрекама и сл.“ (Зајцев 1996, 24-25).

Слободно време је веома битан чинилац за спровођење дечије игре. Ако је слободно време ограничено, дете ће бити принуђено да бира игру која може да се заврши у датом времену којим располаже. Међутим, када дете има ограничено време за игру због постојања неке обавезе, често се може десити да изгуби жељу за игром и постане уморно чак и пре него што она почне.

С` обзиром на то да деца потичу из различитих социјалних средина, *социјално-класне разлике* се могу квалитативно и квантитативно мењати. Тако се и дечија игра почиње разликовати у зависности од ових разлика па се јављају различита итнересовања везано за њу.

Везано за *уређаје за игру* треба нагласити да они као чиниоци имају великог значаја за организацију, реализацију и крајње продукте, односно ефекте дечије игре. Од њиховог постојања, квалитета, количине и дидактичке намене у великој мери зависи квалитет саме игре.

Дечији вртић као повољна средина за неговање дечије игре

Највећа вредност дечијег вртића огледа се у томе што омогућава детету активно учествовање у заједници деце сличне себи, у условима који су прилагођени њему, његовим могућностима, интересовањима, жељама и потребама. Оваква искуства богате дечији живот и свакодневно га оплемењују. Дечији вртић, можемо рећи, јесте прва ванпородична социјална средина у коју се укључује дете, која му пружа повољне услове за развој и учење.

Дечији вртић је средина која детету обезбеђује средства, узоре и подстицаје за развој богатих, разноврсних и осмишљених игара у које може да се удуби и бави се њима без ометања, као и да делује практично, конструктивно и стваралачки. У њему дете треба да се осећа сигурно и прихваћено да би могло безбедно и релативно самостално путем игре да испитује свет око себе, стичући позитивна искуства која ће се одразити кроз склоност и способност за активно учествовање у животу и раду социјалне заједнице какву представљају његова васпитна група и шире, сва остала деца и особље дечијег вртића. Будући да дете у вртићу проводи велики део свог времена, и то када је најактивније „његов утицај на развој и учење је велики и долази одмах после родитељског, са којим треба да буде у сагласности“ (Минић 2011, 72).

Дечији вртић као специфична установа друштвене средине данас „остварује своју васпитну улогу руководећи се демократском идеологијом.“ (Василев 1998, 167). Позната нам је чињеница да демократско уређење друштва са собом повлачи и принцип демократичности који је доминантан у свим сферама друштвеног живота, па и у установама попут дечијих вртића.

Васпитно-образовни процес у дечијем вртићу се не сме затворити у зидове установе, нити ограничити задацима и садржајима које предвиђа програм, већ треба да ниче из конкретног дечијег искуства, које се углавном стиче помоћу игре не одвајајући „рад од игре, чин од мисли и знање од његове конкретне примене у свакодневним животним ситуацијама.“ (Каменов 1995, 10). Савремено схватање васпитања и образовања у дечијем вртићу се темељи на чињеници да се живљење састоји од дечијег искуства, због чега је учење детета као појединца неодвојиво од његових међусобних односа са одраслима, исто као и са вршњацима.

Основне делатности дечијег вртића су *васпитање и образовање, нега и превентивна заштита*. Поред ових, постоје и додатне, односно пратеће делатности које се обављају према потреби, као што су: исхрана, дневни одмор и спавање, корективни рад са децом која имају сметње у развоју као и социјална заштита одређених категорија деце.

Као основне делатности вртића, васпитање и образовање омогућавају детету хармоничан физички, умни, радни, морални и естетски развој, негују и усавршавају комуникацију и стваралаштво, уводе у културу и припремају за успешно укључивање у друштвену заједницу и школу. Циљеви васпитања и општи циљеви политике друштвене бриге о деци у дечијим вртићима према појединим педагозима, остварују се преко задатака васпитно-образовног рада разврстаних према аспектима развоја: „задаци физичког и сензомоторног развоја, емоционално-вољног, друштвено-моралног и интелектуалног развоја.“ (Вукомановић et al 1989, 19).

Организација живота у дечијем вртићу подразумева „богаћење развоја деце и оплемењивање дечије игре“ (Минић, 2011, 74). Кроз добар педагошки поступак стварају се ситуације у којима дете путем игре само експериментише, ставља ствари на пробу, манипулише предметима, поставља питања и покушава само да нађе одговоре.

Новина у савременој организацији институционалног васпитања и образовања јесте *отвореност*. Вртић има абицију да буде отворен у правом смислу те речи, што значи да пружи шансу сваком „културном традиционалном миљеу без потребе да га имплицитно или експлицитно вреднује, као и различитости и аутентичности сваког детета“ (Маринковић 1995, 18).

Закључна разматрања

Дечија игра је саставни део живота детета, његово задовољство и радост. Док се игра, дете истражује свет око себе и сопствене потенцијале, проналази и измишља нове могућности деловања у различитим ситуацијама. Правилно одабране и осмишљене дечије активности у адекватно припремљеним условима у дечијем вртићу, уз подршку и подстицај

васпитача, доприносе томе да се деца слободно, спонтано и креативно изражавају.

Деца су у игри унутрашње мотивисана што је од кључног значаја за њихов хармонични развој. Путем ње се активирају све снаге и способности детета па се оно развија у интелектуалном, моралном, физичком, радном и естетском погледу. Васпитно-образовна вредност дечије игре огледа се у чињеници да се у њој деца максимално ангажују, да користе стечена знања, вештине и искуства, стрпљива су, што се ретко може запазити у неким другим активностима (посебно ако узмемо у обзир да је дечија пажња на раном узрасту вигилна). Дете у игри експериментише, упознаје нове могућности, што му пружа прилику да делује флексибилније.

Као стваралачка активност, дечија игра пружа могућност деци да слободно манипулишу предметима, да их упознају и на адекватан начин користе. Резимирајући речено, може се закључити да игра за децу није само забава и разонода, већ могућност задовољавања основних потреба за стварањем, дружењем и испољавањем потенцијала које поседују.

Литература

- Arkim, Ž. A. (1947): *Razgovor o odgoju*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
- Василев, С., Ракић, Б. (1998): *Школска педагогија*, Култура, Београд.
- Вукомановић, Н., и др. (1989): *Родитељи у дечјем вртићу*, Завод за уџбенике и наставна средства, „Свјетлост“, Београд/Сарајево.
- Зажцев, Д. (1996): *Дечје игре*, „Стевановић“, Београд.
- Каменов, Е. (1995): *Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом*, Одсек за педагогију Филозофског факултета/Виша школа за образовање васпитача, Нови Сад/Кикинда.
- Каменов, Е. (1997): *Методика*, Одсек за педагогију Филозофског факултета у Новом Саду, Републичка заједница виших школа за образовање васпитача, Нови Сад.
- Каменов, Е. (1997): *Интелектуално васпитање кроз игру*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Каменов, Е. (2006): *Образовање предшколске деце*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Каменов, Е. (2007): *Опште основе предшколског програма, Модел Б*, Драгон, Нови Сад.
- Каменов, Е. (2009): *Дечја игра*, Завод за уџбенике, Београд.
- Круљ, Р., Качапор, С., Кулић, Р. (2003): *Педагогија*, Свет књиге, Београд.

- Лок, Ц. (1957): *Мисли о васпитању*, Педагошко друштво Србије, Београд.
- Маринковић, С. (1995): *Неки покушаји трансформације дечјег вртића у отворени васпитни систем*, Институт за педагогију и андрагогију, Београд.
- Марјановић, А. (1974): Игра као терапеутски поступак, *Предшколско дете*, Београд, 1-2, 65-75.
- Матић, Д. (1867): *Васпитање мале деце*, Државна штампа, Београд.
- Милијевић, С. (1983): *Игра за дјецу предшколског узраста и припремних одељења основне школе*, Свјетлост, Сарајево.
- Милић, В. (2011): Дечији вртић и васпитач као кључни фактори успешности васпитно-образовног рада, *Зборник радова Учитељског факултета Призрен-Лепосавић*, бр. 5, Лепосавић.
- Милић, В. (2012): Значај и улоге васпитача у савременом предшколском васпитању и образовању, *Зборник радова са седмог симпозијума са међународним учешћем „Васпитач у XXI веку“*, бр. 11, Алексинац.
- Митровић, Д. (1980): *Предшколска педагогија*, Светлост, Сарајево.
- Монтесори, М. (2003): *Упијајући ум*, DN centar, Београд.
- Platon, (1957): *Zakoni*, Kultura, Zagreb.
- Стевановић, М. (2000): *Предшколска педагогија, књига друга*, Express digitalni tisak, Ријека.
- Топличкић, И. (1996): *Дете упознајемо кроз игру*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Трнавац, Н. (1983): *Дечје игре*, Дечје новине, Горњи Милановац.
- Caillois, R. (1965): *Igre i ljudi*, Nolit, Beograd.
- Херлок, Е. (1990): *Развој детета*, Завод за издавање уџбеника СРС, Београд.
- Huizinga, J. (1970): *Homo ludens*, Matica Hrvatska, Zagreb.

Vesna Minic, Ph.D.

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavic

CHILDREN PLAY AS A MANAGING ACTIVITY IN THE KINDERGARTEN

Summary: *The game is an inseparable part of a child's life, his daily need and joy. It is a general characteristic of children regardless of race, culture or civilization. The game is a natural need of a child, which contributes to the comprehensive and harmonious development of personality and upbringing. It enables engagement of physical and mental strength of a child personality. The best organized institution in which children play is realized which has a great pedagogical importance is kindergarten. It is an environment that enables the child to act effectively and creatively, which is a prerequisite for children's play.*

Child's play provides a wide array of options for getting rich emotional life of the child, enriching vocabulary and speech, learning about relationships, building a world-views and the like. It ensures a healthy childhood and involves unity of physical, intellectual, emotional and social development. Children's play develops and enriches the whole person, promotes the development of imagination, developing a series of positive character traits, strengthens morale and will. As such, it is irreplaceable tool for child development which enhances its pedagogical value and importance.

Key words: children game, child, kindergarten, education.